

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

Кафедра філософії

06-07-175М

Методичні вказівки
та плани семінарських занять
з навчальної дисципліни
«Герменевтика»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня за освітньо-професійними програмами «Креативна та
цифрова культура», «Міжнародні культурні зв'язки та
міжкультурні комунікації»
спеціальності 034 «Культурологія»
денної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІ ЕМ
Протокол № 4
від «21» грудня 2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки та плани семінарських занять з навчальної дисципліни «Герменевтика» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, які навчаються за освітньо-професійними програмами «Міжнародні культурні зв'язки та міжкультурні комунікації», «Креативна та цифрова культура» спеціальності 034 «Культурологія» денної форми навчання [Електронне видання] / Наконечна О. П., Гнатюк Е. М. – Рівне : НУВГП, 2021. – 31 с.

Укладачі:

Наконечна О. П., доктор філософських наук, професор кафедри філософії;

Гнатюк Е. М., асистент кафедри філософії.

Відповідальний за випуск: Наконечна О. П., доктор філософських наук, завідувач кафедри філософії НУВГП.

Керівник групи забезпечення спеціальності
«Культурологія»

Залужна А. Є.

© О. П. Наконечна,
Е. М. Гнатюк, 2021
© НУВГП, 2021

Зміст

Вступ.....	3
1. Структура навчальної дисципліни.....	4
2. Загальні положення.....	5
3. Плани семінарських занять.....	6
4. Тести.....	18
5. Методи оцінювання знань.....	29
6. Розподіл балів, що отримують студенти.....	30

Вступ

Навчальна дисципліна «Герменевтика» циклу професійної та практичної підготовки бакалавра спеціальності «Культурологія» сприяє прилученню студентів до інтелектуального змісту людської духовності через ознайомлення з історичною еволюцією і сучасним змістом філософської герменевтики.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення з етапами становлення, засадами і сучасним значенням філософської герменевтики та її причетності до розвитку філософської теорії гуманітарного знання і комунікації.

Цілеспрямована робота на лекціях, семінарських заняттях, активна самостійна підготовка до занять, реферування філософських текстів сприятиме якісному вивченню курсу.

Мета і завдання дисципліни: ознайомлення з історією становлення та розвитку філософської герменевтики, осмислення її методологічних та онтологічних вимірів і значення для розвитку гуманітарних наук та культурології задля формування висококультурних фахівців, які володіють навиками аналітичного й критичного мислення, методологічною культурою для аналізу вимірів сучасної культури, гуманістичним світоглядом та здатністю до відкритого діалогу в інформаційному просторі сучасного буття.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історико-філософські передумови виникнення герменевтики;
- історію становлення та розвитку філософської герменевтики, вчення її основних представників;
- онтологічний та методологічний вимір філософської герменевтики;

- місце та роль герменевтики в філософії та сучасній гуманітаристиці;

уміти:

- аналізувати взаємозв'язок між різними спрямуваннями сучасної філософії та гуманітарних досліджень;
- застосовувати герменевтичну методологію до аналізу культурних процесів;
- використовувати отримані теоретичні знання в процесі професійної комунікації щодо вирішення проблем культурологічного характеру, міжкультурного діалогу в сучасному світі.

Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Сем.з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Модуль 1.				
Тема 1. Герменевтика: предмет, мета, завдання.	2	1	9	12
Тема 2. Формування герменевтики від Античності до Нового часу.	2	1	9	12
Тема 3. Універсальна герменевтика Ф.Шлеєрмахера та герменевтика як методологія В. Дільтея.	2	2	7	11
Тема 4. Герменевтична онтологія М. Гайдегера та філософська герменевтика Г.-Г. Гадамера.	2	2	7	11
Тема 5. Герменевтичні концепції П. Рікера та Р. Рорті.	2	2	7	11
Тема 6. Герменевтика як	2	2	7	11

філософія і методологія.				
Тема 7. Герменевтика в контексті сучасних теорій культури.	2	2	7	11
Тема 8. Інтерпретативна практика сучасної культури: герменевтичний аспект.	2	2	7	11
Усього годин	16	14	60	90

Теми семінарських занять

№ з/п	Теми	Кількість годин
Модуль 1.		
1.	Герменевтика: предмет, мета, завдання. Формування герменевтики від Античності до Нового часу.	2
2.	Універсальна герменевтика Ф.Шлеєрмахера та герменевтика як методологія В. Дільтея.	2
3.	Герменевтична онтологія М. Гайдегера та філософська герменевтика Г.-Г. Гадамера.	2
4.	Герменевтичні концепції П. Рікера та Р. Рорті.	2
5.	Герменевтика як філософія і методологія.	2
6.	Герменевтика в контексті сучасних теорій культури.	2
7.	Інтерпретативна практика сучасної культури: герменевтичний аспект.	2
Разом		14

2. Загальні положення

Методичні поради по підготовці до семінарських занять

Семінарські заняття є важливою формою самостійної роботи студентів по оволодінню змістом дисципліни «Герменевтика».

Вивчивши матеріал прослуханої лекції, студент готується до семінарського заняття відповідно до поданого плану. Необхідною

умовою якісної підготовки є оволодіння понятійно-категоріальним апаратом (основні поняття і категорії).

При підготовці студент повинен користуватися літературою, яка вказана до кожної теми.

Для самостійної перевірки засвоєних знань до кожного заняття сформульовані контрольні питання.

Важливою формою змістовного оволодіння філософською спадщиною є робота з філософськими текстами (першоджерелами), які подаються до кожного семінарського заняття.

Поглибленому вивченню окремих питань сприяють індивідуальні завдання, що мають різний рівень складності, є сучасними та актуальними, готуючи які студенти мають можливість виявити аналітичні та розвинути творчі здібності (і, звичайно, отримати додаткові бали).

3. Плани семінарських занять

Змістовий модуль 1. Історичні типи філософії як моделювання філософських проблем

Тема 1. Герменевтика: предмет, мета, завдання. Формування герменевтики від Античності до Нового часу

Основні категорії і поняття: герменевтика, текст, розуміння, інтерпретація, екзегетика, діалог, діалектика, алегорія.

План

1. Герменевтика: предмет та завдання.
2. Основні риси герменевтики доби Античності.
3. Середньовічна герменевтика. Біблійна критика та екзегетика.
4. Особливості герменевтики доби Відродження та Нового часу.

Контрольні питання

1. Висвітліть походження та зміст терміну «герменевтика».
2. Охарактеризуйте історичні витоки герменевтики в добу Античності.
3. Розкрийте історію та основні ідеї Антиохійської та Олександрійської школи.
4. Охарактеризуйте букввальне та алегоричне тлумачення Святого Письма. Який їх історичний генезис?
5. Розкрийте зміст та значення герменевтичних ідей Августина Аврелія.

6. В чому полягають особливості герменевтики в епоху Відродження?

7. Який вплив ідей Просвітництва на розвиток герменевтики?

Індивідуальні завдання

1. Як ви розумієте вислів Платона, що філософ наближається до поета у справі: «надання світові правильних імен» та його заклик: «вчитися у Гомера та інших поетів»? Як це співвідноситься із проблемами герменевтики?

2. Звернувшись до праць Аристотеля «Поетика» і «Про інтерпретацію» та їх критичних оглядів, розкрийте герменевтичний зміст в його філософській системі.

3. Як ви розумієте вислови Августина Аврелія: «Мислення не створює істини, а знаходить її готовою. Звідси: перш ніж її знаходять вона перебуває у самій собі, а коли її знаходять, вона слугує нашому оновленню», «Христос учить внутрішньо, а людина нагадує зовнішньо за допомогою слів»? Які висновки можна сформулювати в контексті герменевтичної проблематики?

4. Окресліть історичне значення алегоричної та буквальної інтерпретації Біблії для розвитку герменевтики.

5. Порівняйте біблійну герменевтику та екзегетику, звернувшись до ідей Середньовіччя.

6. Продемонструйте роль середньовічних богословів у розробці герменевтичної проблематики?

7. Розкрийте вплив Реформації на розвиток герменевтики.

Література

1. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. С. 13–29, 44–49.

2. Квіт С. Герменевтика стилю : монографія. Київ : Києво-Могила акад., 2011. С. 7–38.

3. Кузнецов В. Герменевтика и ее путь от конкретной методики до философского направления. Логос. 1999. № 10. С. 43–88.

4. Соболева М.Е. Философская герменевтика : понятия и позиции. Москва : Академический Проект, 2013. С. 5–15.

5. Тисельтон Э. Герменевтика. Черкасы : Коллоквиум, 2011. С. 7–22, 30–41, 111–162.

Тема 2. Універсальна герменевтика Ф.Шлейєрмахера та герменевтика як методологія В. Дільтея

Основні поняття і категорії: філологічна герменевтика, герменевтичне коло, розуміння, психологічна та граматична інтерпретація, методологія, «наука про дух», «критика історичного розуму», життя.

План

1. Герменевтика Ф.Шлейєрмахера: передумови, основний зміст і поняття.
2. Герменевтика як методологія гуманітарного знання В.Дільтея, концепція «наук про дух».
3. Проекти Ф.Шлейєрмахера та В.Дільтея як передумови виникнення філософської герменевтики.

Контрольні питання

1. Які передумови виникнення герменевтики Ф.Шлейєрмахера?
2. Висвітліть історію появи та значення праці Ф.Шлейєрмахера «Герменевтика».
3. Розкрийте зміст психологічної та граматичної інтерпретації, згідно концепції Ф.Шлейєрмахера.
4. Розкрийте та охарактеризуйте значення поняття «герменевтичне коло».
5. В чому полягало значення герменевтики як методології гуманітарного знання у концепції В.Дільтея?
6. Що являє собою поняття «наук про дух» В.Дільтея? Яке його значення для герменевтики?
7. В чому полягає завдання критики історичного розуму, згідно В.Дільтея?
8. Яку роль відіграє в системі поглядів В.Дільтея поняття «розуміння»?

Індивідуальні завдання

1. «Словник автора та його історична епоха складають ціле, в якому окремі твори розуміються як частини, а ціле, у свою чергу, з частин. Глибоке знання завжди рухається по цьому уявному колу». Який герменевтичний принцип описується у словах Ф.Шлейєрмахера? Розкрийте його головні засади.
2. «Позаяк кожне висловлювання має подвійний стосунок, до цілості мовлення і до цілого мислення його автора, то й усе розуміння складається з двох моментів: розуміти висловлення як узятє з мови, розуміти його як факт у тому, хто мислить». Як ви розумієте ці слова Ф.Шлейєрмахера?

3. «Як предмет гуманітарних наук воно (людство) виникає лише постільки, поскільки людські стани переживаються, знаходять своє вираження в життєвих проявах, а ці вираження стають зрозумілими» та «Життя можна зрозуміти тільки як життя». Яким чином подібне тлумачення життя у В. Дільтея вплинуло на його герменевтику?
4. Які висновки можна зробити із наведених слів В. Дільтея: «Перша умова можливості історичної науки полягає в тому, що я сам історична істота, що той, хто досліджує історію, це той самий, хто її робить»?
5. Розкрийте в чому полягає значення «життя», як відправної точки у філософії В. Дільтея.

Література

1. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. С. 54–60, 61–74.
2. Квіт С. Герменевтика стилю : монографія. Київ : Києво-Могила. акад., 2011. С. 63–77.
3. Кузнецов В. Герменевтика и ее путь от конкретной методики до философского направления. Логос. 1999. № 10. С. 43–88.
4. Соболева М.Е. Философская герменевтика : понятия и позиции. Москва : Академический Проект, 2013. С. 28–31, 66–83.
5. Тисельтон Э. Герменевтика. Черкасы : Коллоквиум, 2011. С. 163–180.

Тема 3. Герменевтична онтологія М. Гайдегера та філософська герменевтика Г.-Г. Гадамера

Основні поняття і категорії: фундаментальна онтологія, герменевтична онтологія, феноменологія, «життєвий світ», екзистенційна аналітика, філософська герменевтика, традиція.

План

1. Екзистенційна аналітика як герменевтика М. Гайдегера.
2. Герменевтична онтологія М. Гайдегера.
3. Життєвий шлях Г.-Г. Гадамера: передумови філософської позиції.
4. Праця Г.-Г. Гадамера «Істина і метод» та проект філософської герменевтики.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте витоки та передумови філософії М. Гайдегера.

2. Висвітліть, який чином герменевтична проблематика виникає у філософських пошуках раннього періоду творчості М. Гайдеггера.
3. Розкрийте вплив феноменології Е. Гуссерля на становлення філософії М. Гайдеггера.
4. Яку роль відіграла праця М. Гайдеггера «Буття і час» у становленні філософської герменевтики?
5. Охарактеризуйте місце герменевтики у філософії М. Гайдеггера після «повороту» в його творчості. Які герменевтичні ідеї відображаються у головних темах «пізнього» періоду у філософії М. Гайдеггера?
6. Розкрийте роль біографічного чинника у становленні Г.-Г. Гадамера як філософа.
7. Охарактеризуйте значення філософської традиції у виробленні герменевтичної концепції Г.-Г. Гадамера.
8. Висвітліть головні ідеї праці «Істина і метод». Яке місце вона займає у творчості Г.-Г. Гадамера?
9. Проаналізуйте та вкажіть, яке місце у філософській герменевтиці Г.-Г. Гадамера відіграють поняття «розуміння» та «інтерпретація»?

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте зміст висловлювання М. Гайдеггера: «Вирішальне – це не вийти з цього кола, а правильно в нього увійти». Проаналізуйте як таке розуміння «герменевтичного кола» М. Гайдеггером, співвідноситься з попередньою традицією. Як його оцінював Г.-Г. Гадамер?
2. Який герменевтичний зміст виражено у тезі М. Гайдеггера: «Мова – дім буття»?
3. Який зв'язок між філософією та поетичною творчістю, на думку Г.-Г. Гадамера? Як ця позиція співвідноситься з поглядами М. Гайдеггера?
4. Звернувшись до праці Г.-Г. Гадамера «Філософія і герменевтика» (2, С. 9-15), вкажіть основні історико-філософські передумови його концепції. Як філософ розуміє місце та роль герменевтики?
5. Прочитавши працю Г.-Г. Гадамера «Філософські передумови ХХ століття» (2, С. 16-26), охарактеризуйте ставлення автора до філософської традиції. Які теми виділяє автор? Кого з філософів

минулого він вважає найбільш актуальним співрозмовником та чому?

Література

1. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. С. 107–139.
2. Гадамер Г.-Г. Актуальность прекрасного. Москва : Искусство, 1991. С. 16–26.
3. Квіт С. Герменевтика стилю : монографія. Київ : Києво-Могилянська акад., 2011. С. 78–93.
4. Кузнецов В. Герменевтика и ее путь от конкретной методики до философского направления. Логос. 1999. № 10. С. 43–88.
5. Соболева М.Е. Философская герменевтика : понятия и позиции. Москва : Академический Проект, 2013. С. 84–97, 114–125.
6. Тисельтон Э. Герменевтика. Черкассы : Коллоквиум, 2011. С. 223–245.

Тема 4. Герменевтичні концепції П. Рікера та Р. Рорті

Основні поняття і категорії: феноменологічна герменевтика, теорія метафори, «Я-сам як Інший», історія, розповідь, герменевтика підозри, прагматична герменевтика, іронія.

План

1. Життєвий шлях П. Рікера: передумови філософської позиції.
2. Феноменологічна герменевтика П. Рікера.
3. Прагматична герменевтика Р. Рорті.
4. Праця Р. Рорті «Філософія і дзеркало природи» та її значення для герменевтики.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте витоки та передумови феноменологічної герменевтики П. Рікера.
2. Висвітліть, яку роль відіграв психоаналіз З. Фрейда у концепції П. Рікера.
3. Розкрийте вплив феноменології Е. Гуссерля та М. Гайдеггера на становлення філософії П. Рікера.
4. Охарактеризуйте як П. Рікер оцінював проект філософської герменевтики Г.-Г. Гадамера? В чому спільності та відмінності в герменевтичних концепціях двох філософів?
5. Охарактеризуйте взаємозв'язок між етикою та герменевтикою в філософії П. Рікера.

6. Звернувшись до першоджерела та критичних оглядів, висвітліть головні ідеї праці Р. Рорті «Філософія і дзеркало природи». Яке її значення для сучасних герменевтичних концепцій?

7. Проаналізуйте як проявляється взаємозв'язок між герменевтикою та епістемологією в філософській концепції Р. Рорті?

Індивідуальні завдання

1. Розкрийте зміст висловлювання П. Рікера: «Я прагну пізнати самого себе, оволодіваючи сенсом слів усіх людей». Які герменевтичні та етичні принципи декларує П. Рікер?

2. В чому полягає значення підозри у герменевтиці П. Рікера? Як він оцінює роль у філософії «трьох великих руйнівників» (Маркс, Ніцше, Фройд)?

3. Охарактеризуйте значення та герменевтичний зміст запропонованої П. Рікером теорії метафори?

4. Звернувшись до праці П. Рікера «Про інтерпретацію» (4), розкрийте головні завдання герменевтики та роль інтерпретації.

5. Вкажіть основні історико-філософські передумови концепції П. Рікера, звернувшись до праці «Конфлікт інтерпретацій» (5). Як філософ розуміє місце та роль герменевтики?

6. Охарактеризуйте ставлення Р. Рорті до філософської традиції, звернувшись до праці «Прагматизм і філософія» (6). Які теми виділяє автор? Кого з філософів минулого він вважає найбільш актуальним співрозмовником та чому?

Прочитавши працю Р. Рорті «Пов'язаність і самотворення: Пруст, Ніцше та Гайдеггер» (7), охарактеризуйте його ставлення до філософської традиції. Як це відображено у його проєкті герменевтики?

Література

1. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. С. 211–214.

2. Квіт С. Герменевтика стилю : монографія. Київ : Києво-Могила. акад., 2011. С. 17–21.

3. Кузнецов В. Герменевтика и ее путь от конкретной методики до философского направления. Логос. 1999. № 10. С. 43–88.

4. Рікер П. Про інтерпретацію. *Після філософії : кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 312–333.

5. Рікер П. Конфлікт інтерпретацій. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / Львів. держ. ун-т ім. Івана Франка. Центр гуманіт. дослідж., Наук. т-во ім. Шевченка; за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. С. 227–242.
6. Рорті Р. Прагматизм і філософія. *Після філософії : кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 21–67.
7. Рорті Р. Пов'язаність і само творення : Пруст, Ніцше та Гайдеггер. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / Львів. держ. ун-т ім. Івана Франка. Центр гуманіт. дослідж., Наук. т-во ім. Шевченка; за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. С. 580–599.
8. Соболева М.Е. Философская герменевтика : понятия и позиции. Москва : Академический Проект, 2013. С. 44–48.
9. Тисельтон Э. Герменевтика. Черкасы : Коллоквиум, 2011. С. 246–274.

Тема 5. Герменевтика як філософія і методологія

Основні поняття і категорії: філософія, методологія, наука, мистецтво, гуманітарні науки, діалектика, естетика, школа рецептивної естетики.

План

1. Основні поняття герменевтики: «текст», «розуміння», «інтерпретація».
2. Герменевтика як методологія гуманітарних наук. Взаємозв'язок філософії та герменевтики.
3. Практичний розвиток філософської герменевтики: школа рецептивної естетики.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте способи тлумачення основних понять герменевтики. Які існували підходи у різних представників?
2. Продемонструйте яким чином методологічне розуміння герменевтики В. Дільтея, трансформувалось в герменевтичних концепціях ХХ століття.
3. Висвітліть у чому проявляється методологічний потенціал герменевтики. Які особливості сутнісного взаємозв'язку між герменевтикою та філософією?
4. Проаналізуйте вплив герменевтики на методологію гуманітарних наук. Як це проявлялось в різні історичні періоди?

5. В чому полягає потенціал герменевтичної методології для сфери літературних досліджень?

Індивідуальні завдання

1. Висвітліть, як В. Дільтей характеризує методологічне значення герменевтики для філософії та гуманітарних наук. Для відповіді використовуйте працю В. Дільтея «Виникнення герменевтики» (3).

2. Охарактеризуйте герменевтичну методологію Г.-Г. Гадамера на прикладі його праці «Історія понять як філософія» (1). Як Г.-Г. Гадамер тлумачить взаємозв'язок між герменевтикою та філософією?

3. Звернувшись до праці Г.-Г. Гадамера «Нездатність до розмови» (2), висвітліть сутнісний зміст розмови та діалогу для філософської герменевтики. Які висновки для методології герменевтики можна звідси вивести?

4. Проаналізуйте вплив філософської герменевтики на концепцію рецептивної естетики. Для відповіді використовуйте працю В. Ізера «Процес читання: феноменологічне наближення» (5).

5. Як Г.Р. Яусс застосовує методологічний апарат Г.-Г. Гадамера? Для відповіді використовуйте працю Г.Р. Яусса «Естетичний досвід і літературна герменевтика» (10).

Література

1. Гадамер Г.-Г. История понятий как философия. *Актуальность прекрасного*. Москва : Искусство, 1991. С. 26–43.

2. Гадамер Г.-Г. Неспособность к разговору. *Актуальность прекрасного*. Москва : Искусство, 1991. С. 82–92.

3. Дільтей В. Виникнення герменевтики. *Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрямки*. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 33–51.

4. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. С. 253–264.

5. Ізер В. Процес читання: феноменологічне наближення. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / Львів. держ. ун-т ім. Івана Франка. Центр гуманіт. дослідж., Наук. т-во ім. Шевченка; за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. С. 261–277.

6. Квіт С. Герменевтика стилю : монографія. Київ : Києво-Могилянська акад., 2011. С. 20–23.

7. Кузнецов В. Герменевтика и ее путь от конкретной методики до философского направления. *Логос*. 1999. № 10. С. 43–88.

8. Соболева М.Е. *Философская герменевтика: понятия и позиции.* Москва : Академический Проект, 2013. С. 25–35.
9. Тисельтон Э. *Герменевтика.* Черкаassy : Коллоквиум, 2011. С. 23–26, 64–68.
10. Яусс Г.Р. *Естетичний досвід і літературна герменевтика. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / Львів. держ. ун-т ім. Івана Франка. Центр гуманіт. дослідж., Наук. т-во ім. Шевченка; за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. С. 278–307.

Тема 6. Герменевтика в контексті сучасних теорій культури
Основні поняття і категорії: постмодернізм, структуралізм, пост структуралізм, текстуальність, деконструкція, наратив, симулякр, дискурс, «археологія знання», знання-влада.

План

1. Постмодернізм в культурі. Проблема текстуальності.
2. Деконструктивізм Ж. Дерріда та теорія тексту Р. Барта.
3. Концепція наративів Ж.-Ф. Ліотара та теорія симулякрів Ж. Бодрійяра.
4. М. Фуко концепції: «археології знання» та знання-влади.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте витоки та передумови проблеми тексту в постмодерній культурі.
2. Який вплив мала онтологія М. Гайдеггера на становлення концепції Ж. Дерріда.
3. Охарактеризуйте як Ж. Дерріда оцінював філософську герменевтику Г.-Г. Гадамера? В чому спільність та відмінність в концепціях двох філософів?
4. Розкрийте вплив теорії тексту Р. Барта на подальших представників структуралізму та постструктуралізму.
5. Охарактеризуйте взаємозв'язок між теорією симулякрів та герменевтикою в філософії Ж. Бодрійяра.
6. Проаналізуйте як проявляється взаємозв'язок між герменевтикою та авторським підходом до історії культури в філософській концепції М. Фуко?

Індивідуальні завдання

1. Охарактеризуйте позицію Р. Барта щодо текстуального повороту в культурі. Для аргументації зверніться до його праці «Від твору до тексту» (1).

2. Розкрийте зміст висловлювання М. Фуко: «Не існує знання та істини поза павутиною хитросплетінь влади». Які герменевтичні та етичні принципи декларує М. Фуко?
3. В чому полягає суть постмодерного стану в культурі на думку Ж.-Ф.Ліотара? Обґрунтуйте свою позицію спираючись на працю Ж.-Ф.Ліотара «Постмодерністська ситуація» (7).
4. Охарактеризуйте значення та герменевтичний зміст запропонованої Ж. Дерріда теорії деконструкції? Які її відмінності від філософської герменевтики? Використовуйте праці Ж. Дерріда (3; 4).
5. Звернувшись до праці Фуко М. «Що таке автор?» (10), розкрийте головні завдання герменевтики та роль інтерпретації.

Література

1. Барт Р. Від твору до тексту. *Антологія світової літературно-критичної думки XX ст.* / Львів. держ. ун-т ім. Івана Франка. Центр гуманіт. дослідж., Наук. т-во ім. Шевченка; за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. С. 378–384.
2. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. С. 273–293.
3. Дерріда Ж. Структура, знак і гра в дискурсі гуманітарних наук // Після філософії : кінець чи трансформація? Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 457–477.
4. Дерріда Ж. Цілі людини. *Після філософії : кінець чи трансформація? Київ : Четверта хвиля, 2000.* С. 110–145.
5. Квіт С. Герменевтика стилю: монографія. Київ : Києво-Могилянська акад., 2011. С. 120–129.
6. Кузнецов В. Герменевтика и ее путь от конкретной методики до философского направления. *Логос.* 1999. № 10. С. 43–88.
7. Ліотар Ж.-Ф. Постмодерністська ситуація. Після філософії: кінець чи трансформація? Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 67–90.
8. Соболева М.Е. Философская герменевтика : понятия и позиции. Москва : Академический Проект, 2013. С. 79–84.
9. Тисельтон Э. Герменевтика. Черкасы : Коллоквиум, 2011. С. 350–367.
10. Фуко М. Що таке автор?. *Антологія світової літературно-критичної думки XX ст.* / Львів. держ. ун-т ім. Івана Франка. Центр гуманіт. дослідж., Наук. т-во ім. Шевченка; за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. С. 442–456.

Тема 7. Інтерпретативна практика сучасної культури: герменевтичний аспект

Основні поняття і категорії: семіотика, структуралізм, постструктуралізм, гуманітаристика, комунікативна дія, Франкфуртська школа, Інший, «відкритий твір», знак, конотація.

План

1. Проблема інтерпретації як базове завдання герменевтики.
2. Практичний та теоретичний аспект проблеми розуміння в сучасній культурі.
3. Приклади інтерпретативної практики в гуманітаристиці ХХ ст.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте витоки та передумови актуалізації проблеми інтерпретації у культурі ХХ століття.
2. Який вплив мала художня та літературна практика на формування інтерпретативних практик?
3. Проаналізуйте взаємозв'язок між мистецтвом та герменевтикою в теоретичній та практичній площині.
4. Підберіть конкретні приклади інтерпретації художніх та філософських текстів у працях постструктуралістів.
5. Розкрийте характер взаємозв'язків між семіотикою У. Еко та герменевтикою. Які існують спільні та відмінні риси між ними?

Індивідуальні завдання

1. Висвітліть практичні та теоретичні завдання, які ставить Г.-Г. Гадамер для герменевтики. Звернувшись до праці «Естетика і герменевтика» покажіть місце, яке Г.-Г. Гадамер визначає для герменевтики (2).
2. Розгляньте та проаналізуйте приклад інтерпретативної роботи з текстом, звернувшись до праці Р. Барта (3).
3. Звернувшись до праці Ю. Габермаса (1) розкрийте його погляди на розуміння філософії в герменевтичному аспекті. Чи існує зв'язок між філософією та інтерпретацією?
4. Охарактеризуйте систему поглядів У. Еко на твір та текст. В чому полягає зміст концепції «відкритого твору»? Для відповіді використовуйте працю У. Еко (7).
5. В чому полягає значимість для герменевтики семіотичної концепції У. Еко? Для відповіді використовуйте працю У. Еко (8).

Література

1. Габермас Ю. Філософія як берегиня та інтерпретатор. *Після філософії : кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 257–280.
2. Гадамер Г.-Г. Эстетика и герменевтика. *Актуальность прекрасного*. Москва : Искусство, 1991. С. 256–265.
3. Барт Р. Текстуальний аналіз «Вальдемара» Е. По. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / Львів. держ. ун-т ім. Івана Франка. Центр гуманіт. дослідж., Наук. т-во ім. Шевченка; за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. С. 385–406.
4. Богачов А. Філософська герменевтика : навч. посіб. Київ : Курс, 2006. 405 с.
5. Дерріда Ж. Структура, знак і гра в дискурсі гуманітарних наук. *Після філософії : кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 457–477.
6. Дерріда Ж. Цілі людини. *Після філософії : кінець чи трансформація?* Київ : Четверта хвиля, 2000. С. 110–145.
7. Еко У. Поетика відкритого твору. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / Львів. держ. ун-т ім. Івана Франка. Центр гуманіт. дослідж., Наук. т-во ім. Шевченка; за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. С. 406–419.
8. Еко У. Реторика та ідеологія. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / Львів. держ. ун-т ім. Івана Франка. Центр гуманіт. дослідж., Наук. т-во ім. Шевченка; за ред. М. Зубрицької. Львів : Літопис, 1996. С. 420–427.
9. Квіт С. Герменевтика стилно : монографія. Київ : Києво-Могилянська акад., 2011. С. 120–129.
10. Кузнецов В. Герменевтика и ее путь от конкретной методики до философского направления. *Логос*. 1999. № 10. С. 43–88.
11. Соболева М.Е. Философская герменевтика : понятия и позиции. Москва : Академический Проект, 2013. С. 22–25.
12. Тисельтон Э. Герменевтика. Черкассы : Коллоквиум, 2011. С. 350–367.

Тести

1. Від імені кого походить назва «герменевтика»:
 - а) Гермеса
 - б) Геракла

- в) Гефеста
 - г) Геракліта
 - д) Геродота
2. Яке з понять не відноситься до герменевтики:
- а) життєвий світ
 - б) життєвий порив
 - в) горизонт
 - г) текст
 - д) розуміння
3. Хто із наведених філософів не відноситься до вчителів Г.-Г. Гадамера:
- а) М.Гайдеггер
 - б) П. Наторп
 - в) М. Гартман
 - г) Е. Гуссерль
 - д) В. Віндельбанд
4. Хто із наведених філософів античності уперше заговорив про герменевтику:
- а) Платон
 - б) Демокрит
 - в) Секст Емпірик
 - г) Епікур
 - д) Діоген
5. Платон вважав, що рапсоди висловлювали божественні істини, які збережені у:
- а) поетичних рядках
 - б) судових рішеннях
 - в) торгових угодах
 - г) філософських трактатах
 - д) гадальних книгах
6. Платон закликав: «вчитися у ... та інших поетів»:
- а) Гермеса
 - б) Гомера
 - в) Сократа
 - г) Гесіода
 - д) Парменіда
7. Принцип «зрозуміти – означає поставити себе на місце автора» належить:

- а) Ф. Шлейєрмахеру
- б) Аристотелю
- в) Оригену
- г) П. Рікеру
- д) Тертуліану

8. У своїй праці «Промови до академії» у 1829 р. аналізує герменевтику Вольфа та підручник Ф. Аста:

- а) Ф. Шлейєрмахер
- б) Г. Гегель
- в) Й.М. Хладеніус
- г) Ф. Шлегель
- д) Г.Ф. Маєр

9. Герменевтика – це:

- а) вчення про чисту модель раціональності
- б) вчення про практичну користь знання
- в) вчення про феномени людської свідомості
- г) концепція богопізнання
- д) мистецтво та теорія тлумачення текстів

10. Г.-Г. Гадамер вбачає передумову розуміння в:

- а) мові
- б) субстанції
- в) інтерпретації
- г) життєвому світі
- д) традиції

11. Автором праці «Життя Шлейєрмахера» був:

- а) Ф. Шлейєрмахер
- б) В. Дільтей
- в) Г.-Г. Гадамер
- г) П. Рікер
- д) Р. Рорті

12. Грецький термін «герменевтика» вперше вжито замість латинського «теорія інтерпретації» у праці:

- а) Й.К. Дангауєра
- б) Ф. Шлейєрмахера
- в) Ф. Аста
- г) М. Флація
- д) Й.М. Хладеніуса

13. М. Флацій «Ключем» до Святого Письма називав:

- а) Христа
 - б) Аристотеля
 - в) Оригена
 - г) Лютера
- д) метод «герменевтичного кола»
14. В. Дільтей вважав «першим значним та дуже ґрунтовним» раннім твором з герменевтики:
- а) «Герменевтику» Ф. Шлейєрмахера
 - б) «Ключ до Святого Письма» М. Флація
 - в) «Про Трійцю» Августина Аврелія
 - г) «Основні риси граматики, герменевтики і критики» Ф. Аста
 - д) «Про начала» Оригена
15. Г.-Г. Гадамер в своїй концепції актуалізує таке поняття античної філософії:
- а) фронезіс
 - б) архе
 - в) апейрон
 - г) атом
 - д) акме
16. В. Дільтей є представником такого напрямку:
- а) «філософія життя»
 - б) феноменологія
 - в) неокантіанство
 - г) неогегельянство
 - д) екзистенціалізм
17. Для Г.-Г. Гадамера «герменевтика – це мистецтво»:
- а) домовлятися
 - б) трансцендуватися
 - в) зосереджуватися
 - г) емпатії
 - д) соціогенезу
18. Семіотичну тенденцію в герменевтиці XVII-XVIII ст. розвивали:
- а) Г. Лейбніц, Х. Вольф, Г.Ф. Маєр
 - б) Ф. Бекон, Т. Гоббс, Д. Докк
 - в) Р. Декарт, Б.Спіноза, М. Монтень
 - г) Вольтер, Д. Дідро, Ф. Ламетрі
 - д) М. Кузанський, Е. Роттердамський, Н. Макіавеллі
19. Проблему тумачення Й.М. Хладеніус розглядає як:

- а) педагогічну
- б) онтологічну
- в) феноменологічну
- г) моральну
- д) методологічну

20. Гадамер видав працю «Істина і метод» у:

- а) 1960 р.
- б) 1959 р.
- в) 1970 р.
- г) 1968 р.
- д) 1947 р.

21. У 1927 р. М. Гайдеггер видав працю:

- а) Буття і час
- б) Прологомени до історії поняття часу
- в) Основні проблеми феноменології
- г) Кант і проблема метафізики
- д) Про гуманізм

22. «Заклав головні риси біблійної герменевтики, яка описує не методикау теології, а способи переживання біблійного читання» на думку Гадамера:

- а) Августин Аврелій
- б) Т. Аквінський
- в) Оріген
- г) Тертуліан
- д) Бонавентура

23. Автором концепції феноменологічної герменевтики був:

- а) П. Рікер
- б) Г.-Г. Гадамер
- в) М. Гайдеггер
- г) Р. Рорті
- д) Е. Гуссерль

24. В. Дільтей протиставляє «наукам про дух»:

- а) науки про природу
- б) науки про культуру
- в) науки про суспільство
- г) науковчення
- д) філософію

25. В. Дільтей розподіляє науки за таким принципом:

- а) за предметом
- б) за методом
- в) за хронологією виникнення
- г) за ставленням до філософії
- д) за культурно-цивілізаційним підходом

26. «Філософія повинна осмислити об'єкт гуманітарних наук, виходячи з «тотальності духовного життя» на думку:

- а) В. Дільтея
- б) П. Рікера
- в) М. Гайдеггера
- г) Ф. Шлейєрмахера
- д) Р. Рорті

27. На думку В. Дільтея: «... є найвищою енергією по усвідомленню як в формі свідомості про свідомість, так й у формі знання про знання»:

- а) філософія
- б) герменевтика
- в) наука
- г) історія
- д) мова

28. В. Дільтей розробляє свою теорію пізнання гуманітарних наук, опираючись на поняття:

- а) життя
- б) текст
- в) інтерпретація
- г) упередження
- д) традиція

29. Хто з філософів вважав, що: «життя, життєвий досвід та гуманітарні науки перебувають у внутрішньому взаємозв'язку та взаємодії»:

- а) Ф. Шлейєрмахер
- б) В. Дільтей
- в) Г. Гегель
- г) Й.М. Хладеніус
- д) Ф. Аст

30. Г.-Г. Гадамер вбачає «горизонт герменевтичної онтології» в:

- а) мові
- б) текстах

- в) історії
- г) істині
- д) розумінні

31. Г.-Г. Гадамер вважає, що: «в процесі мовного взаєморозуміння розкривається ...»:

- а) світ
- б) буття
- в) традиція
- г) філософія
- д) символ

32. Г.-Г. Гадамер вважає, що: «в ... стає видимою та дійсністю, яка домінує над свідомістю кожної окремої людини»:

- а) мові
- б) розумінні
- в) науці
- г) герменевтиці
- д) бутті

33. У філософській герменевтиці Г.-Г. Гадамер не використовується поняття:

- а) текст
- б) інтерпретація
- в) розуміння
- г) життєвий світ
- д) наратив

34. Юрген Габермас характеризує як «урбанізацію гайдеггерівської провінції» філософію:

- а) Г.-Г. Гадамера
- б) П. Рікера
- в) Р. Рорті
- г) Л. Вітгенштейна
- д) К.-О. Апеля

35. «Онтологічний поворот» герменевтики означає, по задуму Гадамера, поворот до:

- а) мови
- б) тексту
- в) розуміння
- г) життєвого світу
- д) методологічної концепції В. Дільтея

36. Гносеологічний аспект герменевтики розробляв:

- а) П. Рікер
- б) Г.-Г. Гадамер
- в) Ф. Шлейермахер
- г) М. Гайдеггер
- д) М. Мерло-Понті

37. Г.-Г. Гадамер реалізує онтологічну експлікацію способу буття твору мистецтва за допомогою парадигми, що є основоположною для твору мистецтва, а саме:

- а) гри
- б) мови
- в) логіки
- г) розуміння
- д) символу

38. Г.-Г. Гадамер вважав, що вперше поняття «упередження» перетворилось на об'єкт філософської рефлексії в філософії:

- а) Нового часу
- б) Античності
- в) В. Дільтея
- г) «отців церкви»
- д) французьких матеріалістів

39. Вихідним пунктом в герменевтиці Г.-Г. Гадамера є положення про те, що все що передбачається в герменевтиці є:

- а) мовою
- б) розумінням
- в) смислом
- г) традицією
- д) горизонтом

40. Герменевтична феноменологія М. Гайдеггера вибудовується на необхідності створення філософії на основі передумови, якою виступає:

- а) екзистенційна передструктура розуміння
- б) методологія гуманітарних наук
- в) психоаналітична теорія З. Фрейда
- г) принцип «герменевтичного кола»
- д) християнський персоналізм

41. Головною умовою розуміння в герменевтиці є:

- а) входження в герменевтичне коло

- б) слідування традиції
 - в) слідування авторитету
 - г) використання методів дедукції та індукції
 - д) встановлення співвідношення частини та цілого
42. Модель ігрової структури Г.-Г. Гадамер тлумачить:
- а) як універсальний аспект буття
 - б) як принцип буття твору мистецтва
 - в) як умову буття філософії
 - г) як аспект буття літературних текстів
 - д) як принцип взаємодії свідомого та підсвідомого
43. Пояснення і розуміння є категоріями:
- а) взаємодоповнюючими
 - б) взаємовиключними
 - в) що не протирічать одна одній
 - г) тотожними
 - д) все разом
44. Розуміння, згідно Г.-Г. Гадамеру, є невід'ємною та невіддільною функцією:
- а) мови
 - б) філософії
 - в) інтерпретації
 - г) життєвого світу
 - д) життя
45. Яке з понять не відноситься до герменевтики:
- а) інтерпретація
 - б) інтуїція
 - в) мова
 - г) сенс
 - д) символ
46. Хто із наведених філософів відноситься до вчителів Г.-Г. Гадамера:
- а) Г. Коген
 - б) К. Барт
 - в) Г. Ріккерт
 - г) О. Шпенглер
 - д) П. Наторп
47. Платон вважав, що божественні істини, які збережені у поетичних рядках висловлювали:

а) рапсоди

б) стоїки

в) перипатетики

г) філософи

д) гаруспіки

48. Хто з філософів античності закликав: «вчитися у Гомера та інших поетів»:

а) Аристотель

б) Платон

в) Геракліт

г) Анаксагор

д) Протагор

49. Ф. Шлейєрмахер вважав, що «зрозуміти – означає поставити себе на місце ...»:

а) автора

б) читача

в) тлумача

г) спостерігача

д) викладача

50. Ф. Шлейєрмахер написав працю «Промови до академії» у:

а) 1829 р.

б) 1831 р.

в) 1820 р.

г) 1826 р.

д) 1837 р.

51. В. Дільтей був автором праці був:

а) «Задоволення від тексту»

б) «Життя Шлейєрмахера»

в) «Про граматику»

г) «Буття і час»

д) «Симулякри і симуляція»

52. Грецький термін «герменевтика» вперше вжито Й.К. Дангауером замість латинського:

а) «теорія інтерпретації»

б) «теорія мови»

в) «теорія міфу»

г) «теорія смислу»

д) «теорія розуміння»

53. Називав Христа «Ключем» до Святого Письма:

- а) М. Флацій
- б) Р. Бультман
- в) Т. Аквінський
- г) Р. Барт
- д) Г.-Г. Гадамер

54. Хто вважав «Ключ до Святого Письма» М. Флація «першим значним та дуже ґрунтовним» раннім твором з герменевтики:

- а) Ф. Шлейермахер
- б) В. Дільтей
- в) Ж. Дерріда
- г) Ф. Аст
- д) М. Фуко

55. Хто в своїй концепції актуалізує таке поняття античної філософії:

- а) Г.-Г. Гадамер
- б) Ж. Дерріда
- в) М. Гайдеггер
- г) Ж. Делез
- д) Ж. Бодрійяр

56. Хто є представником напрямку «філософія життя»:

- а) В. Дільтей
- б) Р. Барт
- в) Ж. Дерріда
- г) Гадамер
- д) М. Фуко

57. Для кого з філософів «герменевтика – це мистецтво домовлятися»:

- а) Г.-Г. Гадамера
- б) Ж. Дерріда
- в) М. Фуко
- г) П. Рікера
- д) Р. Рорті

58. Проблему тлумачення як педагогічну розглядає:

- а) Й.М. Хладеніус
- б) Г.-Г. Гадамер
- в) П. Рікер
- г) Р. Рорті

д) Ж. Дерріда

59. М. Гайдеггер видав працю «Буття і час» у:

а) 1927 р.

б) 1924 р.

в) 1922 р.

г) 1933 р.

д) 1926 р.

60. Августин Аврелій «заклав головні риси біблійної герменевтики, яка описує не методику теології, а способи переживання біблійного читання» вважає:

а) Г.-Г. Гадамер

б) М. Гайдеггер

в) В. Дільтей

г) Ж. Дерріда

д) Ж. Делез

61. П. Рікер був автором концепції:

а) феноменологічної герменевтики

б) прагматичної герменевтики

в) онтологічної герменевтики

г) археології знання

д) діалектичної теології

62. Хто протиставляє «наукам про дух» та «науки про природу»:

а) В. Дільтей

б) М. Фуко

в) Р. Барт

г) Ж. Дерріда

д) М. Гайдеггер

4. Методи оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та оціночні бали за їх виконання:

- письмові п'ятихвилинки за філософськими категоріями;
- оцінка за доповідь на семінарському занятті;
- оцінка за опрацювання першоджерел;
- модульні контрольні роботи;
- оцінка за самостійну роботу, есе;
- підсумковий екзамен.

№ з/п	Види навчальної діяльності	Бал
1.	Відвідування лекційних занять	0,5 б. за 2 год.
2.	Відвідування семінарських занять	1 б. за 2 год.
3.	Доповідь на семінарському занятті	3 б. за 1 виступ
4.	Участь у дискусії під час семінарського заняття	2 б. за 1 заняття
5.	Підготовка конспекту першоджерел і використання його у відповіді	3 б.
6.	П'ятихвилинка з основних понять до теми	2 б.
7.	Підготовка мультимедійних презентацій до семінарських занять	3 б. за 1 тему
8.	Участь у конкурсі студентських наукових робіт	10 б.
9.	Участь у олімпіаді або в засіданні круглого столу	3 б.
10.	Підготовка есе по проблемі	5 б.
11.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції (в т. ч. в іншому вузі)	5-6 б.
12.	Призове місце в олімпіаді чи конференції	5 б.

Для діагностики знань використовують ЄКТС зі 100-бальною шкалою оцінювання.

5. Розподіл балів, що отримують студенти

Модуль 1 – поточне опитування та СРС				Модуль 2 – поточне опитування та СРС				Підсумковий модульний контроль	Сума (іспит)
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8		
5	5	10	10	5	10	10	5	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку

90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни